

cruce affixo fortiter astitit, neque ejus crucem erubuit domi se abdendo, sed palam in publicum prodiit, et ut Christi passionibus magis communicaret, illum secuta stabat juxta crucem ejus. Cum cœteris autem mulieribus ad unguendum corpus ejus (quem firma fide tertia die resurrecturum credebat); nequaquam accessit, ut propterea de muliere illa forti dictum sit: *Non exstinguetur in nocte lucerna ejus.*

III. — Ejus charitas.

1° AMOR EJUS IN DEUM. (Vide supra. VI, 511, 2 et 513, 2).

2° EJUS CHARITAS SUMMA.

Quasi palma exaltata sum in Gades (Prov. XXIV. 18.) — Palma in sublime assurgit, sed dactylos in humum inclinat. Sic B. Virgo in cœlo meritorum verticem ad solium Deitatis erexit, ait S. Gregorium; eadem tamen fructus suæ clementiæ in terram inclinat, dum velut mater invocantibus se, opitulatur et succurrit.

Id significavit Spiritus sanctus, *Cant.* VII, sponsam quæ typus fuit B. Virginis, dilaudans: « *Quam pulchra es, inquit, et decora, charissima in deliciis! Statura tua assimilata est palmæ, et ubera tua botris.* Theodoretus legit: *quam decora, et quam jucunda est charitas, in deliciis tuis!* explicat vero hanc pulchritudinem, has delicias charitatis, in hunc modum: « Cum enim excelsa sis adeo, ut cœli fastigium attingas, attamen submittis te infirmis quibus ubera

XI
637
1

præbes doctrinæ tuæ. Palma enim fructus pendentes deorsum habet. »

Egregium suæ charitatis symbolum palma, in sublime assurgens, deorsum tamen dactylos pendentibus onusta; ut quæ Deum intime complectitur, ad utilitatem tamen proximorum sese demittit. Id fecit et facit præ omnibus sanctis B. Virgo: quia præ omnibus angelis et hominibus charitate excellit et flagrat.

3° VIDETUR IPSISSIMA CHARITAS.

Byssus et purpura indumentum ejus. (Prov. XXXI, 22.) — S. Augustinus, cujus verba recitat et sequitur Bonaventura in *Speculo*. cap. XIV: « Quis, inquit, dubitare potest, omnino in charitatis affectionem transisse viscera Mariæ, in quibus ipsa, quæ Deus est, charitas novem mensibus corporaliter requievit? » *q. d.* B. Virgo videtur charitate non tam imbuta, quam informata et animata, adeoque esse ipsissima charitas, sicut ferrum ignitum non tam ferrum esse videtur quam ignis.

Accedit Damascenus, orat. 1 *de Nativitate*: « Sanctam omnem, inquit, et cum animi utilitate conjunctam cogitationem habes; contra supervacaneam omnem et animis exitiosam, antequam gustes, exspuis. » Deinde singulas sensuum actiones recensens: « Oculi, ait, ejus semper ad Dominum, perenniter ac inaccessum lumen intuentes; aures divinum sermonem hauriunt, ac spiritus cithara delectantur, etc. Cor purum ac labis experts, Deum spurcitie omnem carentem cernens, ipsiusque cupiditate semper flagrans. » Addit deinde eam Dei cognitione superare cherubinos, et amore seraphinos, ideoque repræsen-

VI
512
1

tatam Mosi per rubum qui ardebat et non comburebatur. *Exodi* III.

Denique Galatinus, lib. VII *De Arcanis fidei*, ex priscis Rabbiniis, quem citat et laudat noster Canisius, lib. I *De Virgine*, cap. XIII : « Inter cœteras, ait, perfectiones eo prophetiæ spiritu dominata est, ut si forte aliquid inconcessum seu illicitum vel visura vel auditura esset; illico ejus aures et oculi clauderentur, ita ut sensus ejus vel membra nonnisi divinæ voluntati deservire viderentur. »

4° ARDENS EJUS CHARITAS IN DEUM ET PROXIMUM

(Vide supra. VI, 511. 2 et seq).

5° HJUS ACTUS IMMENSE ADAUGEBAT.

(Vide supra VI, 509, 2 et 511, 2.)

6° DEIPARÆ AMOR IN DEUM.

VII
595
2

Dilectus meus mihi et ego illi, qui pascitur inter lilia (Cant. II. 16.) — Tertius sensus, principalis : beata Virgo dicere poterat Christo : tu solus mihi es filius unice dilectus, et ego tibi sum mater (imo et quasi pater) dilectissima, qui pascaris inter lilia virginitatis tuæ et Josephi mariti mei; ex hoc enim virginali conjugio decebat te nasci, quasi virginitatis filium, imo duce et antesignanum; hoc est quod ait Isaias propheta, VII, 14 : *Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel, id est nobiscum Deus* : ita Rupertus.

Audi S. Anselmum, lib. de *Excellent. Virgin.* IV : « Amorem, inquit, quem pater et mater singuli debent filio suo; amorem etiam quem debet filius si-

mul suo patri et matri, ille filius vere virginis, suæ debet soli matri : nam sicut alii filii nascuntur ex patre et matre, ita filius ejus natus est ex ea sola matre. Excedit itaque omnes amores parentum in filios, aut filiorum in parentes, amor istius matris in filium suum, et istius filii in matrem suam. »

Rursum Guarrius abbas, serm. 2 *de Assump.* « Veni, inquit, electa mea, et ponam in te thronum meum. Communicasti mihi quod homo sum, communicabo tibi quod Deus sum. » Et B. Petrus Damianus, serm. 2 *de Nativ.*, recensitis tribus modis, quibus Deus est in qualibet creatura, subjicit : « Quarto modo inest uni creaturæ, videlicet Mariæ matri, identitate, quia idem est cum illa. Hic taceat et contremiscat omnis creatura, et vix audeat aspicere tantæ dignitatis immensitatem, habitat Dominus in Virgine, cum qua unius naturæ habet identitatem. »

Denique S. Bernardus, serm. 71 : « Mihi, inquit, adhærere Deo bonum est. Bonum plane, si omni ex parte adhæseris. Quis est qui perfecte adhæret Deo, nisi qui in Deo manens tanquam dilectus a Deo, Deum nihilominus in se trahit diligendo? Ergo cum undique inhaerent sibi homo et Deus, inhaerent autem undique intima et mutua dilectione inviscerati alterutrum sibi. Per hoc Deum in homine, et hominem in Deo esse haud dubie dixerim. » Hoc præ omnibus competit B. Virgini.

Idem S. Bernardus, serm. 29 : « Sagitta electa est amor Christi, qua Mariæ animam, non solum confixit, sed etiam pertransivit, ut nullam in pectore virginali particulam amore vacuum relinqueret, sed toto corde, tota anima, tota virtute diligeret : et

esset gratia plena. » Hæc Bernardus. Et Hugo de S. Victore, cujus verba refert S. Thomas, *opuscul.* VIII : « quia in corde Virginis, inquit, amor Spiritus sancti singulariter ardebat, ideo in carne mirabilia faciebat, in tantum, quod de ea nasceretur Deus et homo, Luc. I, 35 : *Quod nasceretur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* »

Causam dat S. Bernardus : « Quid mirum, inquit, si Maria præ omnibus diligit, quæ est præ omnibus dilecta ? »

Plures alias causas dat Sophronius, *serm. de Assumpt.* « Cogitate, inquit, et perpendite quantis afficiebatur B. Virgo doloribus post Christi ad cælos ascensum ; considerate quo cruciabatur amore, quove desiderio æstuabat hæc Virgo, dum revolveret animo cuncta, quæ audierat, quæ viderat, quæ cognoverat, quanto indesinenter cremabatur ardore pii amoris ! quantis movebatur, repleta Spiritu sancto, cælestium secretorum incitamentis ! quia si diligebat Christum ex toto corde, ex tota anima, et ex tota mente, novis tamem quotidie inflammabatur præsentia absens desideriorum effectibus, tanto siquidem validius, quanto divinis illustrabatur intus visitationibus, quam totam repleverat Spiritus sancti gratia, quam totam incanduerat divinus amor, ita ut in ea nihil esset mundanus quod violaret affectus, sed ardor continuus et ebrietas perfusi amoris ejus qui illius erat et Dominus et filius. Fortassis ergo præ nimio amore in loco, quo sepultus dicitur, habitasse eam credimus, quatenus piis pasceret internus amor obtutibus, non quod jam viventem quæreret cum mortuis, sed ut suis consolaretur aspectibus, et quem genuerat mentis complectebatur

amplexibus. Amor Christi desiderium pariebat, desiderium vero gliscens quasi novis reparabatur ardoribus. »

7° VERBI INCARNATI CONSPECTUS EAM JUGITER INFLAMMABAT. (Vide supra. VI. 511, 2.)

8° QUARE FILIUM SUUM SUMME DILEXERIT, ET IPSE ILLAM.

Nam et ego filius sum patris mei, tenellus, etc. (Prov. IV. 3 et 4). — Mystice, sive allegorice, Salomon representat Christum, qui fuit tener et unigenitus patris æterni, ac Virginis Mariæ Deiparæ, ei unice dilectus et subjectus, Lucæ. 51. Ita Galatinus, lib. II *de Urcan. fid.* cap. v. et lib. III, cap. XXII, qui putat hunc esse sensum litteralem, sed ex dictis liquet esse mysticum.

Porro Christus proprie fuit unicus Patri cælesti quia ex eo solo genitus, qua Deus et Verbum ; atque unicus matri suæ, quia qua homo ex ea sola sine opera viri ex Spiritu sancto conceptus ; unde sicut in cælis est ἀμήτωρ, id est sine matre, sic in terris est ἀπάτωρ, id est sine patre. Atque hæc fuit causa unici et singularis amoris reciproci, tum Virginis in Christum, tum Christi in Virginem matrem ; amor enim filiorum solet dividi in patrem et matrem, ideoque in singulos minui : at in Christo fuit indivisus et collectus amor filialis ; unicus enim et totus tetendit in solam matrem, quasi ipsa sibi pater esset et mater : fuit ergo ingens et ardens.

Vicissim Virgo Deipara amorem suum in filium

non divisit cum marito, utpote qui nihil ei contulit sed totum sola possedit. Fuit ergo et ille magnus et eximius, quia amore materno et paterno quasi mater et pater dilexit eum, eum, inquam, quem sciebat Deum esse æque ac hominem, ideoque immenso amore redamandum.

Christus ergo fuit tener corpore, quia molle optimumque habuit corporis temperamentum, indeque tenerum et flexilem animum, ideoque bene disciplinabilem, ait Galatinus, et omnis sapientiæ capacissimum.

Rursum Christus dicitur tener, quia in eo fuit ineffabilis pietatis teneritudo, et in trunco humanitatis clementissimæ divinitatis insertio, ac fructuosa plantatio. Ipse denique legem dedit Judæis per mosen, christianis per seipsum, de eaque dixit: *Hoc fac et vives*. Luc. x.

IV — Ejus misericordia, liberalitas, clementia, dulcedo.

1° MISERICORDIA ET LIBERALITAS.

Manum suam aperit inopi et palmas suas extendit in pauperem. (Prov. xxxi. 20) — Hæc omnia facile est accommodare. B. Virgini cujus eleemosynas, misericordiam et liberalitatem celebrant omnium sæculorum historiæ, omnes nationes, omnis ætas et sexus quam proinde tota Ecclesia quotidie hisce vocibus inclamat, et his elogiis ejus opem implo- rat: « Salve regina, mater misericordiæ; vita, dulcedo et spes nostra, salve. »

Nam, ut ait S. Anselmus: « Charitatem et misericordiam velut alumnas suas ulnis fovet; » et S. Bernardus: « Nihil nos Deus habere voluit, quod per manus Mariæ non transiret. » Unde S. Bernar-

VI
507
2

cus: « Sicut oculi, ait, ancillæ in manibus dominæ suæ, oculi nostri ad dominam nostram donec misereatur nostri. »

2° QUAM FUERIT ET SIT CLEMENS.

Et lex clementiæ (Prov. xxxi. 26) — Verum præ omnibus matronis, viris et angelis legem hanc sapientiæ et clementiæ servavit et docuit, servatque et docet B. Virgo, quæ, ut ait S. Ambrosius, lib. *De Virg.*: « Corde erat humilis, verbis gravis, animo prudens, loquendi parcior, legendi studiosior. »

Et S. Damascenus, orat. *De Nativit.*: « Sermo ejus, ait, jucundus ex leni anima progrediens. »

Et S. Bonaventura in *Speculo*, cap. viii « Maria, ait, mansuetissima fuit per lenitatem, patientissima contra omnem adversitatem. » Clementiæ ejus in peccatores et afflictos innumera extant exempla. Quocirca Ecclesiam eam in hymno *Salve regina*, ita salutatur et invocatur: « Clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria! » Et in hymno, *Ave, Maris stella*: « Virgo singularis, inter omnes mitis, nos culpis solutos, mites fac et castos. »

Et S. Bernardus, serm. in illud *Apocal.* xiii: *Signum magnum*: « Nihil, ait, austerum in ea, nihil terribile, tota suavis est offerens lac et lanam. » Et mox: « Quod si (ut vere sunt) plena magis omnia pietatis et gratiæ, plena mansuetudinis et misericordiæ, quæ ad eam pertinent, inveneris; age gratias ei, qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione providit. »

Causam dat S. Ildefonsus, serm. *de Assumptione*: « B. Mariam, ait, velut ignis ferrum, Spiritus sanctus totam decoxit, incanduit et ignivit, ita ut in ea

VI
520
4

Spiritus sanctus flamma videatur, nec sentiatur nisi tantum ignis amoris Dei. » Quid enim amor tantus nisi amabilia, blanda, clementia exhalat? Scilicet ut nec a sole auferri potest lux, ut non luceat; nec ab igne calor, ut non adurat: ita nec a Virgine Dei matre clementia, ut misericors et pia non sit, quia ipsa innatam, inviolabilem, sempiternam simul cum dignitate matris Dei, legem clementiæ divinitus accepit. In lingua ejus hæc esse dicitur, eo quod in continuis supplicationibus ad Deum filium effusis, admirabilem istam et maternam pietatem demonstrat. Quapropter ipsa omnes ad se invitans: *Transite*, ait, *ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini; Spiritus enim meus super mel dulcis, et hæreditas mea super mel et favum.* » Eccli. xxiv. 26. Vide ibi dicta.

3° EST DULCISSIMA.

IX
654
4

Spiritus enim meus super mel dulcis (Eccli. xxiv. 27) — Mystice spiritus B. Virginis dulcissimus est. Unde Ecclesia eam invocat: « Salve, regina, mater misericordiæ, vita, dulcedo et spes nostra, salve. »

Audi S. Bernardus, serm. 4 *de Assumpt.*: « Quis, inquit, misericordiæ tuæ, o benedicta, longitudinem et latitudinem, sublimitatem et profundum queat investigare? Nam longitudo ejus usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis. Latitudo ejus replet orbem terrarum, ut tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sic et sublimitas ejus civitatis supernæ invenit restaurationem, et profundum ejus sedentibus in tenebris et umbra mortis obtinuit redemptionem. » Et superius idem S. Bernardus dixerat: « Sicut misericordiam tuam, Virgo

beata, si quis est qui invocatam te in necessitatibus suis, sibi meminerit defuisse. Nos quidem servuli tui, cæteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in leve potius nobis ipsis; laudamus virginitatem, humilitatem miramur; sed misericordia miseris sapit dulcius, misericordiam amplectimur clarius recordamur sæpius, crebrius invocamur. »

Idem S. Bernardus, serm. in illud: *Signum magnum*, ait, peccatorem vereri posse accedere ad Deum qui ignis consumens est; ne, quemadmodum fluit cera a facie ignis, sic pereat ipse a facie Dei. Et mox: Quid ignis, ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? Nihil austerum in ea, nihil terribile; tota suavis est, omnibus offerens lac et lanam. » Et infra: Quæ ad eam pertinet, plena omni pietate et gratia; plena sunt mansuetudinis et misericordiæ. Denique omnia omnibus facta est, sapientibus et insipientibus copiosissima charitate debitrice se fecit; omnibus misericordiæ sinum aperit, ut de plenitudine ejus accipiunt universi. »

Rursum Damascenus, orat. 2 *de Assumpt. virg.*: Dei mater, inquit, « est inexhaustum pelagus gaudii, unica mœroris obliteratio, pharmacum ex omni peccatore dolores propulsans. » Si ergo tristaris, invoca B. Virginem, ipsa tibi gaudia communicabit.

Quocirca S. Agnes S. Brigittæ (ut habetur lib. *rv Revelat.* cap. xi) apparens, eique laudes Deiparæ narrans, hanc conclusionem illiciendam relinquit: « Sicut sole illuminantur et inflammantur cœlestia et terrestria, sic ea dulcedine Mariæ nullus est qui non per eam, si petitur, sentiat pietatem. » In ea ergo impletur illud *Prov. xxxi*: *Lex clementiæ in lingua ejus.* Unde S. Ambrosius B. Mariam vocat manna;

sic enim ait, in *Psam.* XXI, in fine : « Quin potius, inquit, ipsam Mariam manna dixerim, quia est subtilis et splendida, suavis et Virgo, quæ velut coelitus veniens, cunctis Ecclesiarum populis cibum dulciorem melle defluxit ; quemque edere aut manducare neglexerit, vitam in semetipso habere non poterit, sicut ipse Dominus ait : *Nisi quis manducaverit carnem meam, etc.* »

Denique memoria B. Virginis est in generationes sæculorum, quia durat per omnia sæcula, non apud christianos, sed et apud infideles saracenos. In alcorano enim, multa ei præclara dantur elogia, et inter alia, quod ipsa sit virgo et mater Christi, summi et sapientissimi prophetæ, quodque angeli salutarent eam dicentes : « O Maria, præ cunctis mulieribus Deus elegit te, et Verbum Dei concipies, tu es mundissima Virgo, etc. »

V — Ejus in omnibus sancta intentio

1° SEMPER IN DEUM FUIT MENTE INTENTA.

(*Vide supra. ron. IX, 645. 12*)

2° EJUS OPERA CORPORALIA ET SPIRITUALIA ERANT CONTINUA, ET RECTA CUM INTENTIONE PERAGEBANTUR.

Manum suam misit ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum (Prov. XXXI. 19.) Hæc omnia, mutato nomine, adaptes B. Virgini ; quæ fortia, id est suæ dignitati congruentia et heroica charitatis, dilectionis inimicorum, ut Judæorum qui Christum occiderunt patientiæ etc., opera assidue exercebat, qualia decebat operari matrem Christi, ac nominatim corporaliter assidue ducebat fusum, ut telas

XI
506
4

conficeret pro templo, et Christo filio suo : spiritaliter vero in omni opere bono habebat fusum, id est rectissimam intentionem, æque ac assiduam continuationem, atque eorum inter se aptam connexionem et ordinem, ut inter se pulchre connexa et ordinata essent, instar filorum in fuso.

Hæc enim tria, scilicet rectitudinem, continuationem et connexionem, sive ordinem, actionum representat fusus. Quare quotiescumque illi bene operandi occasio offerebatur, eam arripiebat, et ex illo quasi ex colo bona opera, velut stamina efficaci operatione in fusum, id est, in cumulum meritorum suorum, transmittibat. Rursum, quoties illi bonum desiderium a Deo immittebatur, continuo ex eo quasi ex colo et lino filo efficaci operationis educebat.

Nobis tot occasiones, tot bona desideria ingerantur, sed velut linum in colo hærent, quia ex eis stamina bonarum actionum non educemus, ac interim stamina vitæ nostræ ad finem decurrunt ; quare in morte fusum meritorum nostrorum exilem et gracilem reperiemus, et sero pœnitebimus.

3° SEMPER SANCTA COGITABAT. (*Vide supra, 13, VI, 511, 2.*)

4° EJUS SOMNUS QUALIS.

Ego dormio, et cor meum vigilat. (Cant. v. 2.) — Tertius sensus, principalis : B. Virgo dormiebat, et tamen corde vigilabat.

Primo, mystice, quia curis sæcularibus, vacua et quasi indormiens, tota rebus cœlestibus intendebat.

Secundo, quia per diem tanto fenore rapiebatur ad divina meditanda, et continui amoris erga Deum

VIII
99
1

actus, ut eodem dormiendo et somniando iteraret, imo ut illi modicum ejus somnum crebro abrumperent, ac ipsa expectans et vigilans in solitos hosce amoris æstus sese effunderet : quare ejus vita fuit jugis et continua quædam contemplatio.

Tertio, multi probabiliter opinantur B. Virginem, sopitis inter dormiendum sensibus, per singulare Dei donum, mentem habuisse salubrem et vigilantem, ut liberos actus eliceret, ac in ardentia orationis et amoris suspiria erumperet : hoc enim hæc Verba, *ego dormio et cor meum vigilat*, præcise significant, quæ nulli fidelium ita proprie competunt, ut B. Virgini, ut recte explicat Rupertus : « Multarum, inquit, animarum fuit et est, non solum secundum illam similitudinem otio sancto dormire, id est a terrenis curis vacare, et in cœlestibus per contemplationem corde vigilare : verum etiam eodem modo quo et Jacob tunc dormivit, secundum corpus dormire, et secundum animam per summa cœlestia videre, juxta illud, Joel. 11, 28 : *Senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestri visiones videbunt*. Sed, o tu, cœlum Dei, unica sedes Domini, in utroque vigilantia modo cunctis mortalibus, sive terrenis hominibus, longe eminentior exstitisti, longe studiosior ad contemplandum eum in quo desiderant angeli prospicere, atque aptior fuisti. »

Et S. Ambrosius, lib. II *De Virgine.*, loquens de B. Virgine : « Domine, inquit, non prius cupiditas, quam necessitas fuit, et tamen cum quiesceret corpus, vigilaret animus, qui frequenter in somnis aut lecto repetit, aut somno interrupto continuat, aut disposita gerit, aut gerenda pronuntiat. »

Et S. Bernardinus, tom. II, *serm* 51, art. 1, cap. II : « Somnus, inquit, qui abyssat et sepelit in nobis

rationis et liberi arbitrii actus, et per consequens, actum merendi, non credo quod talia in Virgine fuerit operatus ; sed anima ejus libera, ac meritoria acta sua tendebat in Deum ; unde illo tempore erat perfectior contemplatrix, quam unquam fuerit aliquis alius, dum vigilavit. Unde ipsa ait, *Cant. v, 2 : Ego dormio, cor meum vigilat*, scilicet in contemplatione perfecta a nulla actione debilitata. »

Et Dionysius Carthusianus hic : « Hæc, inquit, sanctissima Virgo præeminenter dicere potuit, quia contemplatissimam vitam duxit, et ab exteriori tumultu, omni inordinato strepitu et cura superflua, atque inquietudine culpæ penitus abstinens et sopita, vigilantissima mente Deo vocavit, quo Ecclesia exoravit, actibusque virtutum in termino excellentiæ perfectissimis jugiter fuit intenta. Denique in somno corporali cor ejus pervigile fuit, ex assidua assuefactione perfecte insistendi divinis, ex ardentissima et exercitatissima charitate, ex splendidissima et exuberantissima sapientia sibi infusa, et contemplatione in vigiliis, pene aut prorsus continua, etiam tempore somni vigili corde fuit Deo conjuncta, et pro commissa sibi Ecclesia vigilare non cessabat. »

Sic quoque de B. Virgine, in somnis aperante et Deum amante, explicat hæc verba Albertus Magnus, S. Antonimus et alii. Quas citet et sequitur Franciscus Suarez, III *part.*, quæst. XXXVII, art. 4, dis. 18, sect. 2 subfinem, idque probat.

Primo, quia Adæ et Evæ id concessum docet S. Augustinus, lib. I *Contra Julianum*, cap. IX : Tam felicia, ait, erant somnia dormientium, quam vita vigilantium ; » ergo multo magis B. Virgo tam felix fuit dormiendo quam vigilando.